บทคัดย่อ

ชื่อเรื่องการค้นคว้าอิสระ	สถานะทางกฎหมายและขอบเขตอำนาจในการตรวจสอบข้อเท็จจริงเบื้องต้นของเจ้าหน้าที่คดีพิเศษ	
ชื่อผู้วิจัย	นายฤทธิเดช ทิพย์นุรักษ์	
ชื่อปริญญา	นิติศาสตรมหาบัณฑิต	ปีการศึกษา 2569
อาจารย์ที่ปรึกษาการค้นคว้าอิสระ	ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ฉัตตมาศ วิเศษสินธุ์	

การค้นคว้าอิสระนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาสถานะทางกฎหมายของพนักงานสอบสวนคดีพิเศษและเจ้าหน้าที่คดีพิเศษในการตรวจสอบข้อเท็จจริงเบื้องต้น 2) ศึกษาเปรียบเทียบอำนาจการตรวจสอบข้อเท็จจริงตามกฎหมายของประเทศญี่ปุ่น สหรัฐอเมริกา และประเทศไทย 3) เสนอแนะแนวทางในการแก้ไขกฎหมายที่เกี่ยวข้องสำหรับรองรับสถานะและขอบเขตอำนาจในการตรวจสอบข้อเท็จจริงเบื้องต้นของพนักงานสอบสวนคดีพิเศษและเจ้าหน้าที่คดีพิเศษ เป็นงานวิจัยเชิงคุณภาพ โดยรวบรวมและวิเคราะห์ข้อมูลจากตัวบทกฎหมาย ระเบียบ ตำรา ทฤษฎี งานวิจัย นำมาวิเคราะห์โดยการอธิบายเชิงพรรณนาเพื่อให้ได้ผลการวิจัยที่เป็นรูปธรรมนำไปสู่การเสนอแนะแนวทางในการแก้ไขกฎหมายที่เกี่ยวข้อง สำหรับรองรับสถานะและขอบเขตอำนาจในการตรวจสอบข้อเท็จจริงเบื้องต้นของพนักงานสอบสวนคดีพิเศษและเจ้าหน้าที่คดีพิเศษ

ผลการศึกษาพบว่า 1) การตรวจสอบข้อเท็จจริงก่อนมีคำสั่งให้เป็นคดีพิเศษยังประสบปัญหาและอุปสรรคสำคัญ 2 ประการ ได้แก่ (1) ด้านอำนาจตามกฎหมาย เนื่องจากการรวบรวมพยานหลักฐานนั้นอาศัยเพียงการขอความร่วมมือ ซึ่งไม่มีสภาพบังคับตามกฎหมาย และ (2) ด้านความชัดเจนของอำนาจตามกฎหมายส่งผลกระทบต่อการปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าหน้าที่และประชาชน เนื่องจากขาดความชัดเจนเกี่ยวกับขอบเขตหน้าที่ และระดับความร่วมมือที่ประชาชนพึงให้แก่เจ้าหน้าที่ 2) อำนาจการตรวจสอบข้อเท็จจริงตามกฎหมายของประเทศญี่ปุ่นบัญญัติรับรองอำนาจการสืบสวนของพนักงานอัยการไว้ในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา ขณะที่สหรัฐอเมริกากำหนดลำดับขั้นและแนวทางการใช้อำนาจไว้ในแนวทางปฏิบัติของอัยการสูงสุด สำหรับประเทศไทย การตรวจสอบข้อเท็จจริงในคดีพิเศษยังขาดความชัดเจนเกี่ยวกับขอบเขตอำนาจตามกฎหมาย ส่งผลกระทบต่อการปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าหน้าที่และประชาชน โดยเฉพาะความไม่ชัดเจนเกี่ยวกับขอบเขตหน้าที่และระดับความร่วมมือที่ประชาชนต้องให้แก่เจ้าหน้าที่ 3) ผู้ศึกษาเสนอแนะแนวทางการแก้ไขเพิ่มเติมพระราชบัญญัติการสอบสวนคดีพิเศษ พ.ศ. 2547 เพื่อรองรับสถานะและขอบเขตอำนาจในการตรวจสอบข้อเท็จจริงเบื้องต้นของพนักงานสอบสวนคดีพิเศษและเจ้าหน้าที่คดีพิเศษ โดยเสนอให้เพิ่มเติมวรรคท้ายในมาตรา 23/1 เพื่อรับรองอำนาจดังกล่าวภายใต้เงื่อนไขการควบคุม ได้แก่ การมีคำสั่งจากผู้มีอำนาจ การแจ้งสิทธิปฏิเสธแก่ผู้เกี่ยวข้อง การห้ามใช้มาตรการบังคับ และการกำหนดกรอบระยะเวลาการปฏิบัติงาน รวมทั้งเพิ่มเติมวรรคท้ายในมาตรา 23 เพื่อกำหนดให้บุคคลดังกล่าวมีสถานะเป็นพนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาเฉพาะในการปฏิบัติหน้าที่ดังกล่าว นอกจากนี้ เสนอแนะให้จัดทำคู่มือมาตรฐานการปฏิบัติงานและบันทึกข้อตกลงความร่วมมือกับหน่วยงานภาครัฐและเอกชนที่เกี่ยวข้อง เพื่อให้การตรวจสอบข้อเท็จจริงเบื้องต้นมีแนวทางปฏิบัติที่ชัดเจนและเป็นมาตรฐานเดียวกัน

คำสำคัญ: การตรวจสอบข้อเท็จจริงเบื้องต้น คดีพิเศษ พนักงานสอบสวนคดีพิเศษ เจ้าหน้าที่คดีพิเศษ

ABSTRACT

Independent Study Title	Legal Status and Scope of Authority in Preliminary Fact-Finding by Special Case Officers	
Student's Name	Mr. Rittidech Thipnuruk	
Degree	Master of Laws	Academic Year 2026
Independent Study Advisor	Assistant Professor Chattamat Wisetsin	

This independent study aims to 1) examine the legal status of special case investigators and special case officers in conducting preliminary fact-finding; 2) comparatively examine the legal authority governing fact-finding procedures in Japan, the United States, and Thailand; and 3) propose amendments to the relevant laws to provide an appropriate legal basis for the status and scope of authority of special case investigators and special case officers in conducting preliminary fact-finding. This study employed a qualitative research methodology by collecting and analyzing data from statutory provisions, regulations, textbooks, legal theories, and relevant research. The data were analyzed using a descriptive analytical approach in order to develop concrete findings leading to recommendations for amending the relevant laws to establish an appropriate legal framework for the status and scope of authority of special case investigators and special case officers in conducting preliminary fact-finding.

The findings reveal that first, preliminary fact-finding prior to the issuance of an order designating a matter as a special case encounters two significant problems and obstacles: (1) statutory authority the collection of evidence currently relies primarily on requests for cooperation, which lack legally binding force; and (2) lack of clarity regarding the scope of statutory authority which affects both officials in the performance of their duties and members of the public, due to the absence of clear rules concerning the scope of the officials' powers and the extent of cooperation that members of the public are legally required to provide. Second, a comparative examination of the legal authority governing fact-finding in Japan, the United States, and Thailand demonstrates that the preliminary fact-finding process in special cases in Thailand has implications for both officials and members of the public because the public lacks clarity as to the extent to which they are required to cooperate with the authorities. In Japan, prosecutorial investigative authority is expressly recognized under the Code of Criminal Procedure, whereas in the United States, the exercise of investigative authority is structured through guidelines and procedures issued by the Attorney General. Third, the study recommends amending the Special Case Investigation Act B.E. 2547 (2004) to establish a clear legal basis for the status and scope of authority of special case investigators and special case officers in conducting preliminary fact-finding. Specifically, it is proposed that a final paragraph be added to Section 23/1 to expressly recognize such authority, subject to appropriate safeguards, including: (1) an order issued by an authorized official; (2) notification to relevant persons of their right to refuse to cooperate; (3) a prohibition on the use of coercive measures; and

(4) the establishment of a prescribed time frame for the exercise of such authority. In addition, a final paragraph should be added to Section 23 to provide that, solely for the purpose of performing such duties, the aforementioned officials shall have the status of an administrative or police official under the Criminal Procedure Code. Furthermore, the study recommends the development of a standard operating procedure manual and the execution of memoranda of understanding (MOUs) with relevant governmental and private-sector agencies in order to establish clear and uniform procedures and standards for conducting preliminary fact-finding.

Keywords: preliminary fact-finding, special cases, special case investigators, special case officers